

*Голоденко Ірина Олександрівна,
старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Основним напрямком рекодифікації Цивільного кодексу України є проведення комплексного аналізу існуючого цивільного законодавства України та визначення сфер приватноправових відносин, які потребують приведення у відповідність із світовими тенденціями розвитку приватного права.

В контексті реформ, які відбуваються у приватноправовій сфері, особливого значення набуває правове регулювання договірних відносин з надання освітніх послуг. Удосконалення законодавства, що регулює систему освіти, є одним із пріоритетів сучасної державної політики, яка направлена на стимулювання процесу розвитку нормативно-правової бази освітньої діяльності та наданні освітніх послуг.

Правове регулювання надання освітніх послуг носить комплексний характер і здійснюється нормами як законодавства про освіту, так і цивільного законодавства.

У сучасному цивільному праві України відносини з надання послуг є предметом регулювання зобов'язальних норм, а послуги визнаються як одна із провідних категорій у системі об'єктів цивільних прав [1, с. 7].

Цивільним кодексом України [2] (далі – ЦК України) регулюється порядок укладання, зміни та розірвання договору, правовий статус сторін договору, зміст прав та обов'язків сторін за договором (ст. ст. 626–629 ЦК України). Загальне визначення договору про надання послуг закріплено у ст. 901 ЦК України.

Законами України «Про освіту» [3], «Про вищу освіту» [4], встановлюються правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи освіти та регламентується сам освітній процес, який

здійснюється виконавцем за договором надання освітніх послуг. Також зазначається, що відносини між освітньою установою (організацією) та особою, що бажає отримати освітню послугу, як на безоплатній так і на платній основі, оформляються в формі договору надання освітніх послуг.

Питання щодо спеціальної правосуб'єктності освітніх організацій, які надають освітні послуги регулюються Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [5].

Отже, правове регулювання договірних відносин у сфері надання освітніх послуг базується на принципі поєднання державного і договірного регулювання освітніх правовідносин.

Слід зазначити, що Концепція оновлення Цивільного кодексу України [6] пропонує відступити від права видання органами державної влади типових і примірних договорів. Як зазначається у Науково-експертному висновку до Концепції оновлення Цивільного кодексу України, це передбачається для обмеження прав монополістів та суб'єктів господарювання, які мають ринкову владу щодо зловживання монопольним становищем. [7, с. 47].

У випадку скасування діючого ЦК України державні органи втратять право приймати типові договори і, таким чином, втрачається регулятивне значення Типового договору про надання платних освітніх послуг між вищим навчальним закладом та фізичною (юридичною) особою, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2020 р. № 1113 [8]. Зазначеним Типовим договором визначаються істотні умови договору, які є обов'язковими і достатніми при укладанні такого договору. Отже, відсутність типового договору може привести до не включення ряду істотних умов до договору і, як наслідок, може призвести до ущемлення інтересів споживачів такої послуги.

Автори Концепції оновлення Цивільного кодексу України пропонують зберегти положення про обов'язковість договору, про свободу договору та збільшити кількість угод, які наразі відсутні у ЦК, але добре зарекомендували себе в цивільних кодексах інших держав [6, с. 47–48].

Варто зазначити, що до переліку цих договорів не входить договори про надання освітніх послуг. Окрім цього рекомендується розширити поняття принципу свободи договору шляхом «...зміщення акцентів з нормативного в бік індивідуального регулювання договорів, шляхом розширення меж правового регулювання за рахунок передання ініціативи із забезпечення окремих аспектів його здійснення учасникам договірних відносин» [6, с. 47].

Як зазначають Ю. О. Черняк, С. А. Амбросімов «...свобода договору передбачає свободу вибору контрагента, змісту та форми договору. Це основні ідеї, визначені в DCFR і PECL. Таке ж значення свобода договору має в Принципах УНІДРУА. Сторони також можуть домовитися про можливість зміни умов договору або його припинення будь-якої миті. Тому сьогодні варто говорити про можливий відхід від традиції виокремлення в межах законодавства переліку істотних умов договору й наслідків їх відсутності» [9, с. 50].

На нашу думку, при укладанні договору про надання освітніх послуг все ж таки, необхідно детально врегулювати в освітньому законодавстві питання щодо обов'язковості визначення істотних умов договору, форми, що буде сприяти захисту інтересів учасників таких договорів.

Література:

1. Телестакова А. А. Правове регулювання відносин з надання освітніх послуг. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2010. 160 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14718/2/Telestakova_PRVNP_NP.pdf
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
6. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 С. URL: <https://drive.google.com/>
7. Науково-експертний висновок до Концепції оновлення Цивільного

кодексу України: брошура / під заг. ред. члена-кореспондента НАН України В. А. Устименка. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України», 2021. 112 С. URL: <http://www.iepd.kiev.ua/pdf>

8. Про затвердження Типового договору про надання платної освітньої послуги для підготовки фахівців: наказ Міністерства освіти і науки України від 07.09.2020 р. № 1113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-20#Text>

9. Черняк Ю. О., Амбросімов С. А. Оновлення парадигми договірного права в контексті рекодифікації цивільного законодавства України. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/6/tom_2/11.pdf